

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus VII. De reliquis ad hunc titulum pertinentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

peremptoriam exceptionem probandam ab altera partium inducantur, & petente parte juramentum de veritate dicenda præstiterint, ad testimonium ferendum super principali, haud dubiè cogendi sint, nisi fortè sufficiens productio testium super principali facta jam fuerit, vel renuntiatum testibus, vel depositiones testium fuerint publicatæ. Ex hoc enim textu deducitur, testes non esse super alio articulo examinandos, vel cogendos ferre testimonium, nisi super quo sunt producti; & tunc non aliter, quàm si juraverint de veritate dicenda.

1723. Notatur autem specialiter in textu, testes productos ad probandam solum exceptionem dilatoriam, super principali non esse audiendos, nec ad deponendum super eo cogendos; quia super eo deponerent non jurati; ex quo fit, si etiam pro principali se veritatem dicturos jurarent, vi hujus textus non rejici. Nam ex alio capite admitti non possent, quod dilatio petat processum differri; & jurare se dicturos veritatem pro principali, petat non differri negotium principale.

1724. Censent præterea aliqui, testem respondentem ultra interrogata censerit suspectum, arg. *L. qui omnia. §. 1. ff. de Procurator.* quod etiam accipe de illo, qui se ultrò offert examini, ita sentiunt Menochius *de arbitrar. casu 474. n. 57.* & Mascard. *de probat. conclus. 1311. n. 44.* item de eo, qui deponit de eo, quod sciri non potest; sic Mascard. *conclus. 1365. n. 2.* vel quasi se Judicem constituit, aut judicio prodit, se velle, ut pars, pro qua deponit, obtineat; sic Menoch. *conf. 199. n. 48.* & alii.

1725. Quoniam verò testis, qui produci- tur ad probandam exceptionem peremptoriam, jurare debet, se dicturum veritatem super toto negotio, consequenter etiam super principali, diversa est omnino ratio hunc admittendi ad deponendum etiam super principali, ac de illo, qui produci- tur ad probandam solum exceptionem dilatoriam, qui non jurat super toto negotio; in eo enim non verificaretur, quod deponens in principali deponeret non

juratus; secus, in isto. Et hoc etiam procedit quoad testes ad probandam exceptionem dilatoriam, quæ vim habet peremptoriæ, qualis est exceptio litis finitæ per transactionem, sententiam, juramentum, si opponantur ad impediendum litis processum; & tamen producerentur ad deponendum super principali, propter rationem in fine n. 1723.

ARTICULUS VII.

De reliquis ad hunc titulum pertinentibus.

PRIMUM in præsentī annotandum est de depositionibus mulierum, qualiter illæ recipiantur? pro quo not. 1. in utroq; foro recipi mulieris testimonium in causa civili, nisi causæ sint arduæ, aut feudales; aut publica instrumenta contractuum, vel testamentorum solemnium. De foro civili ratio sumitur ex *L. Ex eo. 18. ff. de Testib.* pro foro Ecclesiastico, ex *36. q. 5. c. 2.* ubi admittuntur conjuncti utriusq; sexus in causa matrimoniali, quæ inter causas civiles, quantumvis non purè tales, ex præcipuis est; sic gloss. in *c. Testes, §. Hermaphroditus, 4. q. 3.* & in *c. Forus. 10. de V. S. V. Penam.*

Ratio primæ exceptionis de causis arduis est, quia in his exiguntur Testes magis idonei, contra quos fieri non potest exceptio; at hoc non habent mulieres; nam, ut dicitur *c. Forus cit.* varium & mutabile semper fœmina producit testimonium; ratio secundæ, sumitur ex *l. 2. feud. tit. qui testes sint necessarii ad investituram probandam*; ratio tertiæ, quia sexus imbecillitas, qua facilè mutantur, eas submovet à talibus actibus; sic Angelus in *§. Testes. Instit. de Testam. var. n. 48.* quod tamen limita, ut exceptioni non sit locus, nisi à partibus sint rogatæ in illis casibus, in quibus possunt cedere juri suo; id, quod non contingit in instrumentis solemnibus Testamentorum, ubi exclusio mulierum à ratione testis inducta est propter favorem publicum; ex quo patet ratio exceptionis quartæ.

Dixi,

1728. Dixi, in causa civili, exceptis quibusdam casibus, jam expositis, mulierem posse testem agere; in criminali autem aliqua differentia est inter jus Cæsareum, & canonicum. Nam in illo admittitur per *L. Ex eo. 18. ff. de Testib.* ubi dicitur, ex eo, quòd prohibeat lex Julia de adulteriis testimonium dicere mulierem condemnatam, colligi, mulieres testimonii dicendi in iudicio jus habere: in isto autem mulier non admittitur ex *causa 33. q. 7. c. Mulierem. 17.* quod est S. Augustini, ibi: *nec testis esse*; & probatur ex *c. Forus, de V. S.* excipiuntur tamen certi casus; primò enim mulier testis esse potest in crimine hæresis, læsæ Majestatis, Simonix, & aliis exceptis; arg. *c. Tanta 7. de Simon. c. In fidei 7. de hæret.* Deinde, si alii testes haberi non possint; 3. si Judex officio inquirat, ut in *c. quoniam 3. h. t.* 4. si agatur de crimine *non criminaliter*: 5. si agatur ad defensionem Rei, vel ejus innocentiam ostendendam.

1729. Annotand. 2. denuntiatorem delicti ad superiorem, procedentem solùm ad emendationem Rei, posse etiam esse testem sic, ut si alius ei accedat, evadant duo testes, & sic deinceps in casu, quo reus negaret denuntiatum, ex *c. in omni 4. h. t.* Cæterum, etsi mulier omni exceptione major, in causa civili non valde ardua faciat probationem femiplenam, si verò duæ sint, plenam, ut tradit Panormitan. in *c. Ex insinuatione, de procurat. n. 6.* secùs tamen foret in valde arduis propter majorem probationem in talibus requisitam; sic Farinac. *de Testib. q. 59. n. 37.*

1730. Annot. 3. etsi testes de credulitate non in omnibus causis admittantur, recipi tamen ad probandam consanguinitatem pro separatione conjugii, *c. quoties. 5. h. t.* ibi: *credere ita esse*; Actori autem contra Clericum agenti ad ejus amotionem etiam plus, quàm femiplenè probanti, non posse deferri juramentum suppletorium, quòd talis causa exigat plenam probationem; sic Abbas, & Felinus in *c. Veniens. 10. h. t. n. 4.* item Laicum non admitti contra Clericum, tanquam testem idoneum, in criminalibus, nisi in criminibus ex-

ceptis, notoriis, scandalosis, aut, de quibus infamatus sit, per *c. de cætero 14. h. t.*

Annot. 4. etsi quidam velint, negari solùm quartam dilationem ultra tres ante concessas, *c. in causis 15. h. t.* rectiùs tamen dici, ibi non esse sermonem de *dilationibus*, sed testimonium productionibus, ut ultra tres non admittantur sine juris solemnitate, de qua ibidem; textus enim expresse loquitur de Testium productionibus, ibi: in causis Ecclesiasticis, vel civilibus *ultra tertiam productionem*, non debent testes produci, nisi, &c.

Annot. 5. Prælatum, & Clericos, qui causam Ecclesiæ non procurant, in ea testificari posse per *c. Insuper. 6. h. t.* & *c. Cum Nuntius 12. eod.* Annot. 6. eum, qui antè non fuit damnatus de certo crimine, repelli posse à testificando, si nunc probatum sit; ex *c. super eo, 13. h. t.* In casu autem, quo disceptatur, num actus aliquis sit factus ante, vel post appellationem? & unus litigantium probat, factam post; adversarius autem, factam antè, præferri probationem primam, nisi alter probet factam ante omnem appellationem; sic Alexander III. *c. Fraternitatis 17. h. t.*

Annot. 6. quòd unus, vel singularis testis in nulla judiciali controversia, quæ sit alicujus æstimabilis præjudicii, extra certos casus, plenè probet; per *c. licet. 23. h. t.* ibi: *quia licet quedam sint causæ, quæ plures, quàm duos, exigant testes; nulla est tamen causa, quæ unius testimonio, quamvis legitimo, terminetur.* Dixi extra certos casus; nam solius matris testimonium, deponentis de existente impedimento, quando agitur de matrimonio contrahendo, sufficit ad hoc impediendum; non tamen, quando agitur de contracto dissolvendo, *c. super eo 22. h. t.* Similiter unius hominis testimonium recipitur ad plenam rei faciendam fidem, ad probandum hominem esse baptizatum, ordinatum, confessum de peccatis, ab excommunicatione absolutum, Doctoratùs gradu insignitum, Ecclesiam esse consecratam; arg. *c. cum itaque 113. dist. 4. de consecrat. c. in omni h. t.*

1734. Id verò, quod in hac materia tradit Layman in *cit. c. licet n. 4.* dicens, quòd, licet unus testis non sufficiat ad convincendum, aut condemnandum (quia non plene probat) tamen sufficiat ad inquirendum, citandum, imò etiam quandoque ad torquendum Reum, si videlicet sit testimonium unius omni exceptione majoris, uti docet Speculator *tit. de testibus, n. 11.* Lanfrancus in *praxi, c. 8. n. 71.* non videtur admitti posse, si velit hoc sufficere ad inquirendum criminaliter inquisitione speciali contra personam, non infamatam de crimine inquisito; cum nec duo testes, quibus id probari posset, ad eam inquisitionem sufficiant, ut diximus *l. 5. tit. 1.*

1735. Annot. 7. Si quis post attestaciones publicatas opponere aliquid velit contra personas testium, non audiendum, nisi prius juraverit, quòd id malitiosè non petat; præterquam, si ante publicationem protestatus fuerit contra testes, aut nisi ostenderit, quòd post publicationem cognoverit ea, quæ testibus objicit; veruntamen in casu illo, quo aliquis protestatus fuit contra testes, quòd post publicationem dictorum, eos, ut inhabiles, repellere

velit, neque si aliquid pro ipso dixerint, facillè iis credendum; per *c. presentiam 31. h. t.* Ex quo habetur ante publicationem attestacionum regulariter proponendam esse exceptionem, si quæ facienda sit contra testium personas; nam si quis postea repellere velit, videtur id malitiosè agere ad protrahendam, aut impediendam litis definitionem; quamobrem monet Innoc. *hic n. 2.* consultum esse, ut Judex, antequam testimonia promulgentur, admoneat partes, si quid objicere velint contra personas, ut id faciant maturè.

Annot. 8. Testes, etiam plures numero, restringentes ad certum tempus, & locum indirectè posse reprobari per alios duos testes integros, si deponant, illum hominem (contra quem illi deposuerunt) eodem tempore fuisse in loco tam distante, ut impossibile esset, eum ad alterum locum advolare, quemadmodum instrumentum, cui quatuor, aut plures testes subscripti sunt, per duos testes reprobari potest, uti docent Doctores in *c. cum à nobis 28. h. t. & c. cum Joannes 10. de fide instrument.*

QUÆSTIO XXI. IN TIT. XXI. DE TESTIBUS COGENDIS, VEL NON.

1737. CUM inter prima media probationum judicialium ponantur attestaciones, seu dicta, & depositiones Testium; quandoque autem contingat quòd hi, qui validè, ac perquam utiliter in hoc puncto, per suas attestaciones, tam Actori, quàm Reo deservire possent, ut liquidius, atque celerius in causa procederetur, munus Testis in hac, vel illa causa suscipere recusent, esto nulla illis exceptio opponi posset, prætextibus variis inducti, metu nimirum offensæ alterius partis, aut persecutionum, prout revera sæpe contingit in effectu; quo fit, ut veritate occultatâ in gravia quandoque detrimenta, & enormes etiam injustitias, uni partium causa adjudicetur, non adjudicanda veritate cognitâ: hoc titulo

quæstio agitur, an, & qualiter, & quando Testes cogi possint, ut ea judicialiter deponant, quæ in ordine ad causam faciunt, pro qua deberent produci?

ARTICULUS I.

An, quando, & in quibus causis Testes cogi possint ad ferendum testimonium?

1738. DE hac quæstione agitur in jure canonico diversis capitulis *h. t.* nam in *c. causam 1.* Alexander III. statuit, quòd, cum agitur de causa civili, & producendi sunt testes, primùm moneantur, & inducantur; & si nihilominus se subtrahant odio, gratiâ, vel timore, à Judicibus, vel eorum Nuntio, Ecclesiasticâ districtione compellendos esse; & si necessarium sit eorum testimonium, primùm ab officio, & beneficio Ecclesiastico Auctoritate Apostolica suspenden-